

המלחמה בעזה במעמד סין במזרח התיכון

גליה לביא | 5 בנובמבר, 2023 | גיליון 1780

בעיני סין, העימות הנוכחי בין ישראל לחמאס אינו שונה מעימותי עבר בין ישראל לפלסטינים, אך בייג'ינג טעתה ונקלעה לעמדה לא נוחה על רקע המלחמה. חיזוק מעמדה של ארצות הברית כמספקת הגנה ביטחונית באזור, לצד מיתוג סין כשייכת לציר הנגדי - המנוגד להצגתה כ"שוחרת שלום" - הבהירו לבייג'ינג שעליה למזער נזקים ולשקם את תדמיתה. כדי להתרחק מדימוייה כמקורבת לאיראן ולחזק את קרבתה למדינות ערב, סין שיגרה את שליחה המיוחד למסע דילוגים במזרח התיכון. ואולם, ככל שתאריך המלחמה ואם תתרחב לזירות נוספות, ובמיוחד ככל שמדינות במזרח התיכון יחדדו את עמדותיהן בין הצד האיראני על שלוחותיו לבין הצד הישראלי-אמריקאי, כך יילך ויתערער מעמדה של סין באזור.

מאז מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר, סין הרשמית שיגרה לעולם את הודעותיה השמורות להתפרצויות עימותים בין ישראל לפלסטינים: קריאה לרגיעת "כל הצדדים", גינוי כללי לפגיעה באזרחים, וחזרה למשא ומתן על בסיס פתרון שתי המדינות. בעיני בייג'ינג, העימות הנוכחי אינו שונה מעימותי עבר בין ישראל לפלסטינים והיא משתמשת בו כדי להציג את התמיכה שלה בפלסטינים ובכך לקרוץ למדינות המוסלמיות במזרח התיכון, וגם כדי לנגח בארצות הברית ולהציג את עצמה כאלטרנטיבה שוחרת שלום להגמוניה האמריקאית שמחרחרת ריב ומדון.

אלא שבייג'ינג רשמה לחובתה שלוש טעויות. ראשית, היא לא צפתה את התגובה האמריקאית הנחרצת, שכללה הצהרות תמיכה ברורות בישראל, תוך גינוי הטרור החמאסי, שליחת שתי נוסאות מטוסים לאזור, "רכבת אווירית" של חימוש צבאי ולא פחות חשוב מכך - בליץ של ביקורי בכירים אמריקאים במדינות האזור אשר דאגו להעביר להן את המסר כי ארצות הברית נוכחת במרחב בשיא עוצמתה ותגן על בעלות בריתה גם באופן אקטיבי, אם ידרש. שנית, סין לא הבינה את ממדי הטבח שביצע חמאס ביישובי הנגב המערבי ומשמעויותיו - לא רק עבור ישראל, אלא אף בקרב העולם המוסלמי, שמיהר להתנער ולהבהיר שהמעשים הנפשעים אינם מותרים על פי האסלאם. שלישית, סין לא השכילה להבחין בין העם הפלסטיני לארגון הטרור חמאס. למגינת ליבה, מדינות האזור דווקא ידעו לעשות את ההפרדה [וגינו את חמאס](#) עוד לפני ה-7 באוקטובר. גם בשבועות האחרונים [יצאו](#) מנהיגי מדינות האזור נגד הפגיעה באזרחים וחטיפתם. איחוד האמירויות אף הבהירה באו"ם שמעשי חמאס הם "[ברבריים ומתועבים](#)" וקראה לשחרור מידי וללא תנאי של החטופים.

כך מצאה עצמה סין בעמדה לא נוחה. מצד אחד, אירועי השבת השחורה ב-7 באוקטובר ניפצו גם את הקונספציה שסין קידמה במרץ בשנים האחרונות, אשר לפיה ארצות הברית נסוגה מהמזרח התיכון בעוד סין מגבירה את נוכחותה בו. רבות נכתב על מדינות המפרץ שמגיבות לשינוי הזה ומתקרבות לסין, בעיקר באמצעות הסכמים כלכליים בהיקף גבוה וכן בשיתופי פעולה צבאיים. נקודת שיא מסוימת במעורבות הסינית באזור נרשמה במארכס 2023, עם חתימת ההסכם בין ערב הסעודית לאיראן, כביכול בתיווכה של בייג'ינג - הסכם שנטע בסין את התחושה שהיא יכולה להוביל "[גל של פיוס](#)" שיסחף את המזרח התיכון. אלא שאם למדינות האזור היו ספקות אשר לנכונותה של וושינגטון לעמוד לצידן בעת משבר ביטחוני, הרי שמלחמת "חרבות ברזל" הסירה את הספק הזה מעל השולחן. מצד שני, לאור עמידתן של מדינות המזרח התיכון נגד חמאס, התחדדה עוד יותר עמידתה של סין לצד סוריה, איראן ורוסיה - מדינות שמסייעות לסין ביצירת ציר המתנגד לארצות הברית, ובמקרה הנוכחי מצטיירות גם כתומכות טרור. השילוב בין השניים—חיזוק מעמדה של ארצות הברית כמספקת הגנה ביטחונית באזור, לצד מיתוג סין עם הציר הנגדי, המנוגד להצגתה כ"שוחרת שלום"—הבהיר לבייג'ינג שעליה למזער נזקים.

את תחילת השינוי בגישה הסינית ניתן לראות בהודעות שהוציא משרד החוץ החל כשבועיים לאחר מתקפת חמאס, ובהן לצד המסרים הרגילים שולבו משפטים שמציגים את עמדתה של סין כתואמת את עמדת מדינות ערב. בהמשך הורחב המסר וכלל אף [הצהרה](#) על כי "מדינות ערב הרבות משבחות את עמדתה הצודקת של סין ואת התפקיד שהיא ממלאה כמדינה מרכזית ואחראית". "החזון של בניית קהילה עם עתיד משותף לאנושות בו דוגל הנשיא שי ג'ינפינג", נטען במסר העמום, "עוזר לזהות את הכיוון לפתרון הסוגייה הפלסטינית-ישראלית". מסרים אלו חזרו במספר הודעות של דוברות משרד החוץ של סין, כשבין השורות כמעט אפשר לשמוע תחינה של בייג'ינג, המנסה להחזיר עצמה לתמונה. גם באו"ם, סין הצטרפה להצעה של ירדן, הקוראת להפסקת אש הומניטרית מידית, וכשנשאל על כך דובר משרד החוץ של סין הוא התייחס אליה כאל "מדינה ערבית". הבחירה במונח "מדינות ערב" אינו מקרי, וסביר שבייג'ינג עושה בו שימוש כדי להרחיק את תדמיתה מאיראן ולקרבה למדינות הערביות שבמזרח התיכון.

לא בכדי נשלח השליח המיוחד של סין למזרח התיכון למסע דילוגים באזור, כדי לשקם את תדמיתה הפגועה של ארצו. תחנתו הראשונה הייתה בפסגת קהיר במצרים, שבה השתתפו בעיקר נציגי מדינות ערביות רבות ונציגי הליגה הערבית, לצד מיעוט נציגים מאירופה ומיבשות אחרות. בפסגה [חזר](#) השליח, ג'אי ג'ון (Zhai Jun), על עמדת סין, לפיה אין לדחוק את הסוגייה הפלסטינית לשוליים ויש להגיע בהקדם לפתרון "מקיף, צודק ומתמשך" על בסיס רעיון שתי המדינות, שאחת מהן היא מדינה פלסטינית עצמאית. עוד הוסיף כי "סין תמשיך לעבוד עם כל הגורמים הרלוונטיים של הקהילה הבינלאומית כדי לעשות מאמצים בלתי פוסקים לסיים את המלחמה בעזה". מקהיר המשיך השליח המיוחד לקטאר ו[חזר](#) על דבריו בפני שר החוץ הקטארי. בהמשך מסעו עבר דרך ערב הסעודית ואיחוד האמירויות והוסיף פגישות ושיחות טלפוניות נוספות על אלו שקיים עוד בבייג'ינג, בטרם יצא לאזור. הבכירים הערבים עימם נפגש

ושוחח ג'אי טענו אף הם כי מדינתם מייחסת חשיבות רבה לתפקידה ולהשפעתה של סין וכי היא מוכנה לחזק את התקשורת עם בייג'ינג ולנקוט מאמצים כדי לפתור את הסוגייה הפלסטינית. עם זאת, השימוש בניסוחים שמזכירים מאוד הצהרות של סין מצביעים על כך ששני הצדדים השתמשו ברטוריקה מן השפה ולחוץ בלבד.

ככל שתאריך המלחמה ובמיוחד אם תתרחב לזירות נוספות, וגם ככל שמדינות באזור יחדדו עמדות בין הצד האיראני על שלוחותיו לבין הצד הישראלי-אמריקאי, כך ימשיך מעמדה של סין להתערער במזרח התיכון. בשונה מסין, עבור ישראל יכולה חלוקה כזו לגושים להיות הזדמנות למהלך רחב בחסות אמריקאית, שלוקח בחשבון את המדינות הערביות המתונות—אלו שכבר כלולות בהסכמי אברהם ואלו שיהיו מעוניינות להצטרף אליהם - במסגרת ארכיטקטורה אזורית חדשה, שתכלול גם הסדר בין ישראל לפלסטינים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט